

ÚVOD

Historia magistra vitae. Tato antická zásada platí ve všech oborech, zvláště pak platí v oblasti pedagogické teorie a výchovné praxe. Každá doba si od nepaměti koncipuje svůj výchovný model odpovídající jejím podmínkám ekonomickým, sociálně politickým a kulturním i jejím potřebám a perspektivám. Přitom vždy vychází z odkazu předcházejících epoch, z jejich úspěchů i neúspěchů i z tradic odkázaných předcházejícími generacemi. Nakolik porozumí hlubším zákonitostem výchovy a vzdělávání a jejich vývojovým tendencím a nakolik je dokáže spojit s aktuálními podmínkami a potřebami, natolik vzniká reálná naděje, že nový model výchovně vzdělávacího působení na mládež i dospělé splní svou sociální úlohu a stane se progresivním činitelem v rozvoji společnosti i jednotlivce. Historie výchovy vždy byla a bude významnou učitelkou pedagogického myšlení, trvalou inspirátorkou úsilí o humánnější, všestrannější a společnosti prospěšnější výchovu i stálým korektivem našich chyb a nedostatků. Opomíjet tento zdroj pedagogické moudrosti znamená zbavovat se jednoho z nejučinnějších nástrojů pedagogického pokroku.

Cílem tohoto spisu je poskytnout čtenáři základní informace o rozvoji pedagogické teorie od antiky až po současnost a vytvořit tak celkový obraz pokrokových snah lidské společnosti při hledání optimálního výchovně vzdělávacího modelu adekvátního době a jejím perspektivám. I když si práce všímá všech oblastí historickopedagogického zájmu, tj. rozvoje výchovy v jednotlivých společenských systémech i rozvoje výchovně vzdělávacích zařízení, hlavní pozornost soustřeďuje na vznik a proměny pedagogických idejí a na rozvoj pedagogiky jako vědní disciplíny. Koncepce spisu je dána několika výchozími hledisky, která určují jak výběr problematiky, tak výstavbu i proporce celé práce.

Základní záměr — přispět k pochopení současného stavu pedagogického myšlení a jeho vývojových tendencí v socialistické společnosti — vedl

k tomu, že je položen zvýšený důraz na novodobou pedagogickou historii, zvláště na století devatenácté a dvacáté, a na specifický rozvoj pedagogické teorie i praxe v zemích socialistických. Zvláštní pozornost je pak věnována vývoji výchovy, školství a pedagogické teorie v Československu se snahou vyzvednout především takové osobnosti, jako byl Jan Amos Komenský, Gustav Adolf Lindner nebo Otokar Chlup, kteří významnou měrou ovlivnili tradice pedagogického myšlení v naší zemi. Intenzivnímu rozvoji pedagogiky v ČSSR po druhé světové válce, který nemá obdoby v celé naší pedagogické historii, je zasvěcena závěrečná kapitola, která by měla současně umožnit orientaci v mnohostranné české i slovenské pedagogické produkci posledních let a podnítit současně hlubší zájem o naše soudobé pedagogické monografie. Je autorovým přáním, aby tento spis pomohl odhalit hlavní pokrokové tendence pedagogického myšlení a přispěl při hledání optimálního výchovného modelu rozvinuté socialistické společnosti na prahu třetího tisíciletí.